

Pavle Goranović

Kako dišijo knjige

Vsaka knjiga ima svoj vonj,
vonj, ki se ravna po pomenu
ali po prvem doživetju knjige.
Kako potemtakem dišijo knjige –
na prašnih policah,
v pozabljenih domačih knjižnicah,
v nedonosnih knjigarnah prestolnice?
Kako dišijo knjige nobelovcev?

Knjige starih mojstrov dišijo po pergamentu,
po tistih straneh, ki so presevnile – morda jih
niti ni več, če odpremo zbledele platnice.
V njihovih knjigah so le orumeneli listi.
Knjige skribomanov dišijo po mukah tiskarjev.
Knjige na delavskih univerzah
nimajo vonja, ponavadi so rdeče in nedotaknjene.

Kako dišijo knjige mojih prijateljev?
Kako dišijo svetovne uspešnice, kuharske knjige,
priročniki, navodila za boljšo zbranost?
(Nimam rad knjig, v katerih se čuti dim:
tu so pomanjkljivosti že pomešane). Kako dišijo
svete knjige, v svetih jezikih sveta?
Kako dišijo tiste v izumrlih jezikih?
Knjige poganov so obrnjene proti soncu,
zato te zgubijo značilnosti, ko se jim približamo.

Noben vonj ni nedolžen.
Lastništvo pri knjigoljubih ne spominja
na noben vonj,
sploh na nobeno knjigo.
Zapuščene knjige v pisarnah
dišijo po starih slikarskih platnih.

Najbolj čudovito dišijo knjige v
Argentinski narodni knjižnici,
in sicer tiste, nabavljene po letu 1955.
Ne vem, kako dišijo knjige
zapornikov, verjetno po vlažnih zidovih
in po preteklosti. Kako dišijo zbrana dela klasikov?
Kako dišijo knjige, ki so bile vrnjene
Knutu Hamsunu? Pa njegove knjige – kako dišijo?

Hranim vonj *neke* knjige,
dragocen kot znanje nemškega jezika.

Igranje soudeleženca

Takole: lahko si zamislim ulice, po katerih
si negotovo hodil, se naučim korakov
in prepoznam vonjave prostorov, obleke
in pohištva. Nespečnost že premorem,
od zdavnaj se pomikam po blodnjakih.
S pomočjo domišljije bi mogel obnoviti dogodke
iz otroštva in mladosti. (Najzahtevnejše bi dejansko
bilo temno obdobje). Tako ali tako so umisleki neprimerljivo
zanesljivejši od dejstev. Naučil bi se jezika,
si izuril naglas. Marsikaj bi izvedel o vojnah,
verah, največ o knjigah, o ljubezni
in tigrih pa – le nekaj. Nekako bi shajal
tudi s preveč radovednimi ljudmi, vendar bi vedno
izbral samo enega, da bi mu govoril.
Med tem, ko bi me ljudje brali, bi se zavedali,
da gre za njihova življenja. Prostor in čas,
moji razpoloženji – ne bi imeli velikega pomena.
Prisvojil bi si kajpak tudi tvoje stihe;
drugi bi govorili, češ da je to v slogu
tvojih iger z dvojniki. Skratka,
častno bi odigral vlogo soudeleženca.

Nedoločniki

Ne imeti pojma o jutrišnjem dnevu.
Ne biti seznanjen z zgodovinskimi dejstvi,
pa vendar vedeti, koliko Črnogorcev je
padlo v balkanskih vojnah.
Navajati malo znanega špansko-ameriškega pisatelja.
Pogovarjati se o prevarah z nekdanjim kriminalcem.
Pa o umetnostni zgodovini.
Dati gol na nepomembni tekmi
na igrišču južnega predmestja.
Ostati sam doma
v času velikih mestnih plesov v maskah.
Živeti na podeželju,
tam prenašati svetobolje.
Videti razkošnost pravoslavnih samostanov.
Nesebično ponuditi drugim
izvire osebnega patosa.
Imeti nekoga ob sebi.

Vse to, kakor tudi količnik drugih bistvenih
in nebistvenih stvari, najbrž ni
niti približno dovolj za odrešenje.

(Vse tvoje noči)

V tej noči so zaobsežene vse tvoje noči,
vse tvoje bivanje, podobno naključnemu
vrstnemu redu ur, mesecev in let. Težko je
žalovati za časom, izgubljenim za vedno.
Vztrajno gasiti življenje – je nemara malo laže.
A včasih davno si verjel vsaj kakemu prividu,
gorel za kako pesem ali žensko. Danes
se ti ta doba zdi še bolj davna. Zdaj si šele
v epizodi, še eni, ki, kakor se ti zdi, traja
leta. Še v enem vsakodnevnem končevanju si.
Vsako tvoje dejanje je že predvideno.
Zaman je tudi to, da je žalost malone ista
na vseh poldnevnikih, na vseh dvorih
in v jazbinah. Kajti – tebe ni nikjer!
Ti si se samo nevidno pojavil iz svoje samote.
To je bil hip, življenje je bilo to.

Poslednji sonet Lauri

Ne smem več prisegati
na prihodnost. No, zdaj, po vsem
mi je tvoje trpljenje – naslada,
toliko bolj, ker vem,

da že dolgo čakaš na moj pogled,
preveč ponižno. Ti si tako ali tako
navajena na podobo bivanja
v večnem krogu.

Nisem zamudil, da ne bi sprevidel:
zares sem vreden sna,
(ustvaril sem ga zase, ko sem pel

o tvoji lepoti. Končno je s tabo
umrla še poslednja misel –
jaz pa sem ločil svetova!

Zmeda v spodnjem svetu

Na hitro spijsava hladno pijačo,
najprej se pogovoriva z minulimi
dnevi, potem pa buljiva – v strop,
v plafon ali kake druge oči.
Počasi izgubljava občutek za čas.
Opazujeva mimoidoče
s pogledoma soudeležencev:
pred nama se naenkrat pokažejo minulosti,
še bolj pa predvidljive prihodnosti.
Kraj je poln dima in porabljenih življenj.
Mimo naju grejo dobe,
velike tekme, velike ljubezni.
Dan se redči na pomladnem soncu.
V nekem trenutku sem hotel reči:
When I consider the curious habits of man
I confess, my friend, I am puzzled.
Odstopam, ker morda ni prava priložnost;
in ker bova vsak čas odšla –
v podobno gotovost.
Vsak v svojo samoto.

Odmotavanje besedila

Nimam Agatonove slave!
Ne pišem, da bi ubežal,
ampak da bi se spravil z ljudmi.
Vsako črko sem
ponavadi drago plačal.
Pač pa sem vešče razporedil
malenkosti, od katerih živim:
red se začenja s prostorom za knjige.

Pri alkimistih sem si sposodil
uporabo besede *melancholia*,
da bi začel loviti
vseprežemajoče.
Res, ta črni žolč bi moral biti
postavljen nekje na začetku.

Prisostvujemo torej odmotavanju besedila.

Preostaja BRANJE,
redka možnost obstajanja.

Pisanje

Ponovno mislim v stihih,
sporočam besede, za katere nisem kriv.
Sprejemam vsako soudeležbo, izzvano s pisanjem.
Namreč s pisanjem po odprtem, pod odprtim nebom,
po obupu in boleznih, vendar z isto strastjo.
Na zdravje, vsako pisanje!
Po kamnu, po zaprtem in po neznanem,
četudi so vse besede enako neznane.
Pisanje po vseh letnih časih,
Apokrifih, po osvojenih znakih.
Pa po vseh poldnevnikih,
pisanje po robovih, nevarno pisanje.
Pa tisto zaradi ničesar – kar je spet vsako pisanje;
po kilometrih, na katerih osamljeni
razmišljamo, kako zapolniti praznino na papirju,
kako dopisati svet.

Na zdravje, tudi premorom med pisanjem!
Po popisanih listih,
pisanje prvih vrstic naslednje pesmi ...

Čarovnija ustvarjanja. Ustvarjanje zapeljivega.
Pisanje –
vselej brezuspešno viteštvo.

Na mednarodni progi München–Solun

V umazanem vlaku
na mednarodni progi München–Solun
skušam brati Musilovega *Moža brez posebnosti*.
To pa je, kakor se prepričujem, na takih krajih skorajda
nemogoče.
Posežem po plehkih izgovorih:
nadaljevati z branjem je teže
kot pa najti dremavega potepuha
v vsakem kupeju tako v prvem kot drugem razredu
na vseh železniških progah.

Zanimivo, mednarodni vlak
se pogosto zaustavlja tudi na podeželskih postajah:
v tem nespoštovanju voznega reda iščem, nevidne simbole.

Ugotavljam, da je bolje odnehati od branja.
Zato molčim in gledam
najprej v nočne krajine Slavonije
pa v ogledalo pred sabo –
vidim svoji neveliki torbi,
na videz ne tako težko prtljago.
Vendar se zdi, da se je nemogoče znebiti.

Kakor dlje pelje vlak naprej
in kakor bolj se približuje dan,
mislim, da je vseeno,
na kateri postaji naj izstopim
in čigavo prtljago vzamem.

Prevedel Andrej Arko

Pavle Goranović (1973) je diplomiral iz filozofije na filozofski fakulteti. Objavil je tri pesniške zbirke. Piše tudi prozo in književno kritiko. Njegova poezija je prevedena v več jezikov. Je sekretar Črnogorskega društva neodvisnih književnikov in urednik revije ARS.